

RAOUL TABURIN

Szorongó biciklisták

KRÁNICZ BENCE

A BECES GYEREKKÖNYVBŐL KÉSZÜLT FILMBEN A FÉLELEM ÉS RESZKETÉS EGY MESEBELI FRANCIA FALUCSKÁBAN ÉRI UTOL A HŐSÖKET.

Ha a biciklizés maga a szabadság, hogyan számoljon el a lelkiismeretével az, aki egész életében a kerékpár szakértőjének, mi több, művészenek mondta magát, miközben soha nem tudott megmaradni a nyeregben? Hiába a könnyed, finom humorú, lehetőfinom rajzokkal operáló képi világ és az egyszerű, célratörő, népmesei nyelven megfogalmazott szöveg, a *Raoul Taburin* alapkérdése véresen komoly. A francia gyerekirodalom valóságos nemzeti kincsnek számon tartott szerzője, Jean-Jacques Sempé 1995-ben, afféle kései, „létösszegző” műveként adta közre az alig száz oldalon megrajzolt, mégis meghökkentően sűrű és lefegyverzően személyes kötetet a kerékpárszerelőről, aki soha nem tanult meg biciklizni, ezért az életét voltaképpen hazugságra alapozta.

A fiatal francia rendező, Pierre Godeau idei filmadaptációja megőrzi Sempé eredetijének mesei varázsát, miközben ügyes dramaturgiai fogással még személyesebbé teszi a főhős számára a hazugság súlyát és tétjét. Az aprócska, de prosperáló franciaországi faluban, Saint-Céronban felcseperedő Taburint ugyanis az isten is a pedál mögé teremtette. Ha minden a tervek szerint alakul, átvehette volna édesapja helyét a nyeregben biciklis postásként – az apa karaktere a filmváltozat legfontosabb leleménye. Mindazonáltal a figura jelentőségének felnagyítása logikus ötlet, mert a hagyományoknak a faluban alapvető szerepük van: az optikus, Bifaille üzletét a lánya öröklí, míg a hentes, Auguste Frognard cégére idővel azt írják: „Frognard és fia”. Saint-Céron archaikusan, de tökéletesen működő önfenntartó közösség, ahol mindenkinek megvan a maga he-

lye és felelőssége. Teljesen mindegy, milyen évet írunk, a faluban szinte megállt az idő, a lakosok teljes megelégedésére. Csak egyetlen elégedetlen, frusztrált ember akad a környéken, maga Raoul Taburin, aki kisgyerekként, majd kamaszként újra és újra megpróbál biciklizni, de minden alkalommal orra bukik, amint a kormány mögé ül. Hogy kudarcát ne kelljen bevallania apjának és osztálytársainak, ravasz hazugságokat eszel ki, leggyakrabban azt, hogy meghibásodott a biciklije: leeresztett a kerék, vagy leugrott a lánca. Így aztán a kis Raoul inkább bicikliszerelés, mint kerekezés közben látni a falu főutcáján. Miután egy félreértés következtében a falu népe mégis vakmerő biciklistaként kezdi őt számon tartani, egyre inkább lehetetlenné válik, hogy a főhős valaha is bevallja az igazságot.

Sempé történetében és Godeau adaptációjában egyaránt fokozatosan ismerjük meg Raoul múltját és a kutya-szorítót, amelybe lassan, de biztosan belekerült. A mese kezdetén Raoul kerékpárszerelőként a falucska megbecsült polgára, olyannyira, hogy Saint-Céronban a biciklit is csak taburinneknak hívják, ahogy a szemüveget bifaille-nak és a hentesárut frognard-nak (a hős nevéből a francia *burin*, vagyis véső szó olvasható ki). A nyugalmas, ám a főhős számára folyamatos szorongást okozó helyzet akkor változik meg, mikor egy Hervé Figougne nevű fotós érkezik a faluba, hogy portrékat készítsen az „egy város sok arca” koncepciójú fotósorozatához. Hervé csakhamar barátságot köt Raoullal, és egy időre letelepszik Saint-Céronban – épp elég időre ahhoz, hogy a fényképeket a helyiek már csak figougne-nak nevezzék (ami persze

újabb beszélő név, a szóban a „figura” is benne rejlik, miközben a *gougnafier* azt jelenti, semmirekellő). Mikor Hervének az az ötlete támad, hogy mozgásban, vagyis biciklizés közben örökítse meg új barátját, Raoul úgy érzi, számára ütött az igazság órája.

Az 1932-ben született Sempé kamaszkorában maga is dolgozott biciklis futárként. Az ötvenes évek elején költözött Párizsba, azóta, ha csak teheti, kerékpáron közlekedik – a *Raoul Taburint* az a gondolat ihlette, hogy mi lenne vele, ha bicikli nélkül kellene élnie a francia fővárosban. Ám az illusztrált meseregény nyilvánvalóan nemcsak ebből a szempontból tekinthető személyesnek. Taburint a mesterember és a művész pozíciója közötti feszültség gyötri: Saint-Céron népe a kerékpár művészenek tartja őt, aki kívül-belül alaposan ismeri a biciklit, és a nyeregben sem boldogul nála senki ügyesebben. Raoul viszont alapvetően csalóként tekint magára, aki csak felületesen ismeri a kerékpárt, mert annak valódi lényegét, a szárnyalást, a kerekezés szabadságát soha nem tapasztalhatta meg. Sempé azáltal nyomatékositja, hogy Taburin imposztorszindrómája egyben művészi dilemma, hogy hőse mellé helyezi Figougne-t, a fotóst, akinek ugyancsak akad bevalatlan frusztrációja: képtelen mozgó alakot fotózni, csak a beállított portréhoz ért. Ők ketten álmukból felkeltve is szét tudják szedni és össze tudják rakni a biciklit, illetve a fényképezőgépet, mert kiválóan ismerik a szakmájukat, de úgy érzik, képtelenek arra, amit nem lehet megtanulni, csak megérezni. Sempé karrierjében ez a dilemma alighanem a saját művek elkészítéséhez köthető: hogyan lesz illusztrátorból szerző, mások történeteinek rajzolójából önállóan alkotó művész?

Ez a kérdés azért merülhet fel különösen élesen Sempé esetében, mert legnagyobb sikerét egy erőskezű és nagyon markáns stílusú író-szerkesztő, René Goscinny oldalán aratta. 1959 és 1965 között megjelent ifjúsági regénysorozatuk, *A kis Nicolas* és folytatásai szinte megjelenésük pillanatában a francia gyerekirodalom klasszikus darabjaivá, később világszerte ismertté váltak. Noha a szerzők képregényt is készítettek az általános iskolás címszereplő és baráti társasága kalandjaiból, a *Pilote* magazinban megjelent

változat soha nem tett szert akkora népszerűsége, mint Goscinny más sorozatai, az Uderzóval közösen készített

Astérix, a Morris rajzolta *Lucky Luke*, vagy a Jean Tabary rajzain halhatatlanná lett *Iznogoud*. Sempé ugyanis valójában nem képregényrajzoló – ha úgy tetszik, Figougne-hoz és Taburinhez hasonlóan nem a mozgás, hanem az állókép, a portré mestere. Karikaturista, de soha nem gúnyral ábrázolja alakjait. Ellenszenves figuráit is szeretettel, részvétellel mutatja be, mint például *A kis Nicolas* epizódjaiban felbukkanó egyik-másik felnőttet. A *Raoul Taburin* felvontatja Sempé legsajátabb képtípusait: a környezetükbe helyezett, totálképen megrajzolt magányos figurákat és a többalakos életképeket, amelyeken az egymással dialógust folytató karakterek viszonyai mellérendeléseken keresztül, mintegy közösségi, kapcsolati hálókbán rajzolódnak ki. Saint-Céron hétköznapijai úgy elevenednek meg, mintha valaki Seurat nyomán, halvány és légies vízfestékpettyekkel színezte volna újra

„Nem a mozgás, az állókép mestere”

(Benoît Poelvoorde)

a *Tesz-vesz várost*, a fókusz ugyanakkor az egyre kiütalanabb csapdába szoruló címszereplőn marad.

Godeau adaptációjának legnagyobb érdeme, hogy átélhetővé teszi, sőt fokozni tudja a Taburinre nehezedő egzisztenciális nyomást, ami azért nehéz feladat, mert a történet világa egyébként maga a falusi paradicsom. Arendz és Guillaume Laurant forgatókönyvíró olvasatában ugyanakkor Taburint többszörös komplexus gyöttri: nemcsak szakmai identitása és hozzáértése kérdőjeleződik meg, hanem családi traumája és életközépi férfiválsága is nyomasztja. A *Raoul Taburin* úgy tud megmaradni finom humorú és meglehetősen csendes családi vígjátéknak, hogy egy percre sem bagatellizálja el ezeket az alapvető dilemmáknak és sorsfordító döntéshelyzeteknek a jelentőségét. Mindez köszönhető Benoît Poelvoorde visszafogott alakításának is, aki a *Veled is megtörténhet* áttörést hozó gengszterszerepe után ütemesen dolgozta le magát a kortárs francia

film maníros bohócává, ezúttal viszont a *Finánc a pácban* harsány grimaszai vagy a *Legújabb testamentum* hőséneke hangulatingadozásai helyett rezignáltabb gesztusokkal él. A vezető nélkül is folyton a főhős nyomában guruló kerékpár jópofa gegje felveti, hogy Taburin talán végképp belebolondult már élethazugságába, ám ahogy a fotós is észreveszi a csodálatos biciklit, az hirtelen Sempé ars poeticájának jelképévé válik. Művésznek lenni annyit tesz, mint szerencsésen megpillantani a lehetetlent. Ha mesteremberként ábrázolni is képesek vagyunk, aminek tanúi lehettünk, akkor nem is érdemes többet kívánni az élettől.

RAOUL TABURIN (Raoul Taburin) – francia, 2019. Rendezte: **Pierre Godeau**. Írta: **Sempé** kép-képeskönyve alapján **Pierre Godeau** és **Guillaume Laurant**. Kép: **Claire Mathon**. Szereplők: **Benoît Poelvoorde** (Raoul), **Edouard Baer** (Hervé), **Suzanne Clément** (Madeleine), **Vincent Desagnat** (Bilongue). Gyártó: **Versus Production / Wild Bunch**. Forgalmazó: **Vertigo Média Kft.** Szinkronizált. 89 perc.